A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2016. október 27.*

„Előzetes döntéshozatal — Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés — Joghatóság, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban — 2201/2003/EK rendelet — 15. cikk — Az ügy másik tagállam bíróságához való áttétele — Hatály — Alkalmazási feltételek — Alkalmasabb bíróság — A gyermek mindenekfelett álló érdeke”

A C-428/15. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Supreme Court (legfelsőbb bíróság, Írország) a Bírósághoz 2015. augusztus 4-én érkezett, 2015. július 31-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Child and Family Agency**

és

J. D.

között,

R. P. D.

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen tanácselnök, D. Šváby, J. Malenovský (előadó), M. Safjan és M. Vilaras bírák,

főtanácsnok: M. Wathelet,

hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2016. május 12-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Child and Family Agency képviseletében L. Jonker solicitor, T. O’Leary SC és D. Leahy barrister,

– J. D. képviseletében I. Robertson solicitor, M. de Blacam SC és G. Lee BL,

* Az eljárás nyelve: angol.

– a gyermek R. P. D. képviseletében G. Irwin solicitor, G. Durcan SC, S. Fennell BL és N. McDonnell BL,

– Írország képviseletében E. Creedon L. Williams és A. Joyce, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: A. Carroll BL,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek és J. Vláčil, meghatalmazotti minőségben,

– a szlovák kormány képviseletében B. Ricziová, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2016. június 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; helyesbítés: HL 2013. L 82., 63. o.) 15. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Child and Family Agency (gyermek- és családvédelmi ügynökség, Írország, a továbbiakban: Ügynökség) és J. D. között folyamatban lévő, azzal kapcsolatos jogvitával összefüggésben terjesztették elő, hogy ez utóbbi megtarthassa a kisgyermekkorban lévő második gyermeke, R. feletti szülői felügyeleti jogát.

Jogi háttér

3 A 2201/2003 rendelet (5), (12), (13) és (33) preambulumbekezdése kimondja:

„(5) Annak érdekében, hogy minden gyermek számára egyenlőséget biztosítsanak, e rendelet kiterjed a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi határozatra, beleértve a gyermek védelmére vonatkozó intézkedéseket is, függetlenül attól, hogy azok házassági jogi eljáráshoz kapcsolódnak-e.

[...]

(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével [helyesen: A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság vonatkozásában e rendeletben megállapított szabályokat a gyermek mindenekfelett álló érdekének figyelembevételével] alakítják ki, különösen a fizikai közelség [helyesen: szoros kapcsolat] alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye [helyesen: kivéve a gyermek tartózkodási helye megváltozásának bizonyos eseteit], vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

(13) A gyermek érdekében e rendelet – kivételes esetekben és bizonyos körülmények között – lehetővé teszi azt, hogy a joghatósággal rendelkező bíróság egy másik tagállam bírósága elé átteszi az ügyet, amennyiben ez a bíróság alkalmasabb a tárgyalás lefolytatásához. Ebben az esetben azonban a második bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy az ügyet egy harmadik bírósághoz áttegye.

[...]

(33) Ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja az Európai Unió alapjogi chartájának elveit. Különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt az Európai Unió alapjogi chartájának 24. cikke előírja."

4 A 2201/2003 rendelet „Hatály" címet viselő 1. cikke ekként rendelkezik:

„(1) Ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni:

[...]

b) a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett ügyek különösen a következőkkel foglalkoznak:

a) felügyeleti jog és kapcsolattartási jog;

[...]

d) a gyermek nevelőszülőknél való elhelyezése vagy intézményi gondozásba helyezése;

[...]"

5 E rendelet 2. cikkének 7. pontja kimondja, hogy a rendelet alkalmazásában:

„»szülői felelősség«: egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot is".

6 Az említett rendelet „Joghatóság" címet viselő II. fejezete tartalmaz többek között egy, a „Szülői felelősség" címet viselő 2. szakaszt, amelynek 8–15. cikke a tagállamok bíróságainak ilyen ügyekre vonatkozó joghatóságával kapcsolatos szabályokat ír elő.

7 Ugyanezen rendelet „Általános joghatóság" címet viselő 8. cikkének (1) bekezdése többek között ekként rendelkezik:

„Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor [helyesen: a bírósághoz forduláskor] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik."

8 A 2201/2003 rendeletnek az „Áttétel az ügy tárgyalására alkalmasabb bírósághoz” című 15. cikke értelmében:

„(1) Kivételes esetben, és ha ez a gyermek alapvető érdekének [helyesen: mindenekfelett álló érdekének] megfelel, valamely tagállamnak az érdemi ügyet [helyesen: az ügy érdemét] illetően joghatósággal rendelkező bíróságai, amennyiben úgy ítélik meg, hogy egy másik tagállam, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi [helyesen: egy másik tagállam bírósága, amely tagállamhoz a gyermeket különös kötelék fűzi], alkalmasabb az ügy vagy annak egy meghatározott része tárgyalására:

a) felfüggeszthetik az adott ügyet vagy annak egy részét, és felkérhetik a feleket arra, hogy terjesszenek kérelmet az említett másik tagállam bírósága elé a (4) bekezdéssel összhangban [helyesen: felfüggeszthetik a döntéshozatalt az adott ügy vagy annak egy része tekintetében, és felhívhatják a feleket arra, hogy terjesszenek kérelmet az említett másik tagállam bírósága elé a (4) bekezdéssel összhangban]; vagy

b) felkérhetik egy másik tagállam bíróságát arra, hogy vállalja a joghatóságot az (5) bekezdéssel összhangban.

(2) Az (1) bekezdést kell alkalmazni:

a) az egyik fél kérelmére; vagy

b) a bíróság hivatalbóli indítványára; vagy

c) egy másik olyan tagállam bíróságától származó kérelem esetén, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi [helyesen: amely tagállamhoz a gyermeket különös kötelék fűzi], a (3) bekezdéssel összhangban.

A bíróság hivatalból [helyesen: a bíróság által hivatalból], illetve egy másik tagállam bíróságának kérelme alapján végrehajtott áttételt legalább az egyik félnek el kell fogadnia.

(3) A gyermek akkor tekintendő úgy, mint akit szoros [helyesen: különös] kötelék fűz valamely tagállamhoz az (1) bekezdésben említettek szerint, amennyiben az adott tagállam:

a) vált a gyermek szokásos tartózkodási helyévé azt követően, hogy az (1) bekezdésben említett bíróságot megkeresték [helyesen: bírósághoz fordultak]; vagy

b) a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye; vagy

c) a gyermek állampolgársága szerinti hely; vagy

d) a szülői felelősség jogosultjának szokásos tartózkodási helye; vagy

e) az a hely, ahol a gyermek vagyona található, és az ügy a gyermek védelmét szolgáló intézkedésekre vonatkozik e vagyon kezelésével, megóvásával vagy rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban.

(4) A tagállamnak az érdemi ügyet [helyesen: az ügy érdemét] tekintve joghatósággal rendelkező bírósága határidőt állapít meg, amelyen belül a másik tagállam bíróságait meg kell keresni az (1) bekezdéssel összhangban.

Amennyiben a bíróságokat nem keresik meg az adott határidőn belül, a megkeresett bíróság folytatja a joghatóság gyakorlását a 8–14. cikkel összhangban.

(5) Az említett másik tagállam bíróságai – amennyiben az ügy sajátos körülményei folytán az a gyermek alapvető érdekeit [helyesen: mindenekfelett álló érdekét] szolgálja – a megkeresésüket követő hat héten belül fogadhatják el a joghatóságot az (1) bekezdés a) pontjával, illetve az (1) bekezdés b) pontjával összhangban [helyesen: az (1) bekezdés a) pontja, illetve az (1) bekezdés b) pontja alapján történő megkeresésüket követő hat héten belül fogadhatják el a joghatóságot]. Ebben az esetben az elsőként megkeresett bíróság [helyesen: az eredetileg eljáró bíróság] megállapítja joghatóságának hiányát. Egyébként az elsőként megkeresett bíróság [helyesen: Egyébként az eredetileg eljáró bíróság] folytatja a joghatóság gyakorlását a 8–14. cikkel összhangban.

(6) A bíróságok együttműködnek e cikk alkalmazásában, akár közvetlenül, akár az 53. cikk szerint kijelölt központi hatóságokon keresztül.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9 J. D. az Egyesült Királyság állampolgára.

10 2010-ben első gyermekét, S.-t az Egyesült Királyságban állami gondozásba vették, annak megállapítását követően, hogy egyrészt J. D. „antiszociális viselkedésnek” minősülő személyiségzavarban szenved, másrészt pedig fizikai erőszakot követett el ezzel a gyermekével szemben.

11 Amikor J. D. még ebben a tagállamban tartózkodott, a lakóhelye szerinti gyermekvédelmi hatóságok második gyermekének, R.-nek jövőbeli megszületésére, továbbá J. D. orvosi és családi előzményeire tekintettel 2014. augusztus 27-én szülést megelőző értékelésnek vetették alá. Ebből az értékelésből többek között az derült ki, hogy J. D. láthatóan bensőséges családi kapcsolat fűzte első gyermekéhez, pozitívan viszonyul R. megszületéséhez, megtette a születéshez szükséges előkészületeket, és – különösen – kinyilvánította a szociális munkásokkal ezzel összefüggésben folytatott együttműködésére irányuló szándékát. A hatáskörrel rendelkező hatóságok mindazonáltal úgy vélték, hogy R.-t megszületésekor nevelőszülőknél kellene elhelyezni a harmadik személy általi örökbefogadásra irányuló eljárás megindításáig.

12 Ekkor J. D. felmondta bérleti szerződését, és értékesítette vagyontárgyait az Egyesült Királyságban, mielőtt 2014. szeptember 29-én áttelepült Írországba. R. e második tagállamban született 2014. október 25-én. Azóta mindketten ott élnek.

13 Kevéssel R. születését követően az Ügynökség azt kérte az illetékes District Courttól (kerületi bíróság, Írország), hogy rendelje el e gyermek állami gondozásba vételét. Ezt a kérelmet azonban elutasították azon az alapon, hogy elfogadhatatlanok azok a hallomáson alapuló, az Egyesült Királyságból származó bizonyítékok, amelyekre az Ügynökség kérelmét alapította.

14 Az Ügynökség fellebbezése alapján eljáró illetékes Circuit Court (regionális bíróság, Írország) elrendelte R. nevelőszülőknél való ideiglenes elhelyezését. Ezt az intézkedést azóta rendszeresen megújították. J. D. ugyanakkor rendszeres kapcsolattartási jogot kapott, amelyet igénybe is vett.

15 Az Ügynökség egyébiránt azt kérte, hogy a High Court (ítélőtábla, Írország) a 2201/2003 rendelet 15. cikke alapján az ügy érdemi részét tegye át a High Court of Justice-hoz (England & Wales) (legfelsőbb bíróság [Anglia és Wales], Egyesült Királyság). Ezt a kérelmet R. ügygondnoka is támogatta.

16 2015. március 26-i ítéletében a High Court (ítélőtábla) engedélyezte az Ügynökségnek, hogy kérje ettől a bíróságtól a szóban forgó ügyben joghatóságának gyakorlását.

17 J. D. kérte, hogy közvetlenül a Supreme Court (legfelsőbb bíróság, Írország) előtt fellebbezhesse meg ezt az ítéletet, amely bíróság – a felek meghallgatását követően – helyt adott e kérelemnek.

18 Előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a Supreme Court (legfelsőbb bíróság) mindenekelőtt azt kérdezi, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikke alkalmazható-e egy olyan keresetre, amelynek tárgyát közjog alapján indított, az előtte folyamatban lévőhöz hasonló elhelyezési eljárás képezi, annak ellenére, hogy az Egyesült Királyságban jelenleg semmilyen eljárás nincs folyamatban, és hogy e tagállam bíróságai joghatóságának megállapításához tehát az szükséges, hogy az említett tagállam gyermekvédelmi hatóságai a későbbiekben elfogadják, hogy a saját belső jogukon alapuló eljárás megindításával R. ügyében el fognak járni.

19 A kérdést előterjesztő bíróság ezután azt kérdezi, hogy hogyan kell értelmezni a 2201/2003 rendelet 15. cikkében szereplő, a „gyermek mindenekfelett álló érdekének" fogalmát. Álláspontja szerint ez a cikk nem követeli meg, hogy az ügy elbírálására rendesen joghatósággal rendelkező bíróság elvégezze a gyermek mindenekfelett álló érdekének teljes vizsgálatát, annak megfontolása során, hogy áttegye-e ezt az ügyet egy másik tagállam – általa alkalmasabbnak tartott – bíróságához, amelyről úgy véli, hogy az ügy tárgyalására alkalmasabb. Úgy véli, hogy a rendesen joghatósággal rendelkező bíróságnak inkább e kérdés összefoglaló jellegű értékelését kell elvégeznie azon elv fényében, amely szerint a gyermek mindenekfelett álló érdeke az, hogy a legalkalmasabb bíróság döntsön a helyzetéről, és a másik tagállam bíróságának kell lefolytatnia a részletesebb elemzést.

20 Végül a kérdést előterjesztő bíróság arra kíván választ kapni, hogy egy ilyen összefoglaló jellegű értékelés keretében milyen tényezőket kell figyelembe venni. E tekintetben hangsúlyozza, hogy J. D. teljesen jogszerűen hagyta el az Egyesült Királyságot azzal a céllal, hogy R. megszületése előtt Írország telepedjen le, ugyanakkor azt a kérdést veti fel, hogy figyelembe lehet-e venni, hogy költözése azon az aggodalmán alapult, hogy az előbbi tagállam gyermekvédelmi szolgálatai elvennék tőle gyermekét.

21 E körülmények között a Supreme Court (legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) A 2201/2003 rendelet 15. cikke alkalmazandó-e a valamely tagállam helyi hatósága által előterjesztett állami gondozásba vétel iránti közjogi kérelmekre, ha ahhoz, hogy valamely másik tagállam bírósága vállalja a joghatóságot, szükség van valamely más intézmény által, eltérő jogszabályok, és esetlegesen, vagy akár valószínűleg eltérő ténybeli körülmények alapján indított külön eljárásra?

2) Igenlő válasz esetén a bíróságnak meg kell-e vizsgálnia, és ha igen, milyen mértékben, a 15. cikk alapján benyújtott kérelemnek való helyt adás által az érintett személyek szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt várható hatásokat?

3) Ha a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdésében a »mindenekfelett álló érdeke« csupán az eljáró bírósági fórum meghatározására vonatkozik, akkor a bíróságnak milyen olyan tényezőket kell ezen a címen megvizsgálnia azokon kívül, amelyeket már megvizsgált annak megállapítása során, hogy valamely másik bíróság »alkalmasabb-e«?

4) A 2201/2003 rendelet 15. cikkének alkalmazása során a bíróság tekintettel lehet-e az érintett tagállam anyagi jogára, eljárási rendelkezéseire vagy bíróságainak ítélkezési gyakorlatára?

5) A nemzeti bíróságnak a 2201/2003 rendelet 15. cikke alkalmazásában milyen mértékében kell figyelembe vennie az ügy különös körülményeit, köztük az anya arra irányuló kívánságát, hogy kikerüljön származási állama szociális szolgálatainak illetékessége alól, oly módon, hogy gyermeke megszülése céljából olyan másik államba költözik, amelynek szociális rendszerét kedvezőbbnek találja?

6) Pontosan milyen kérdéseket kell a nemzeti bíróságnak megvizsgálnia annak megállapítása során, hogy melyik bíróság alkalmasabb az ügy tárgyalására?"

A Bíróság előtti eljárás

22 A kérdést előterjesztő bíróság kérte, hogy az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23a. cikke és a Bíróság eljárási szabályzatának 107. cikke szerinti sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárásban bírálják el az ügyet.

23 2015. augusztus 14-én a Bíróság az előadó bíró javaslatára – a főtanácsnok meghallgatását követően – úgy határozott, hogy nem kell helyt adni ennek a kérelemnek, miután megállapította, hogy az annak alátámasztása érdekében előadott körülmények nem igazolják az említett eljárás alkalmazásának igazolásához megkövetelt sürgősséget.

24 Úgy döntött azonban, hogy az eljárási szabályzat 53. cikkének (3) bekezdése értelmében az ügyet soron kívül bírálja el.

A szóbeli szakasz újbóli megnyitása iránti kérelmekről

25 A főtanácsnok indítványának 2016. június 16-án történt ismertetését követően, az Ügynökség és Írország 2016. augusztus 5-én, illetve 19-én a Bíróság Hivatalához benyújtott beadványával azt kérte, hogy a Bíróság rendelje el az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, arra hivatkozva, hogy tisztázni kell az alapügy eljárási kontextusának a kérdést előterjesztő bíróság általi ismertetését.

26 E tekintetben a Bíróság eljárási szabályzatának 83. cikke előírja, hogy a Bíróság a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor elrendelheti az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását, különösen, ha úgy ítéli meg, hogy az ügy körülményei nincsenek kellően feltárva.

27 A jelen ügyben a Bíróság – a főtanácsnok meghallgatását követően– azonban úgy véli, hogy az ügy körülményei kellően fel vannak tárva, mivel a döntéshozatalhoz szükséges információk szerepelnek az iratokban, az érdekeltek pedig ebben a kérdésben mind írásban, mind pedig szóban állást foglalhattak. Ennélfogva nem kell elrendelni az eljárás szóbeli szakaszának újbóli megnyitását.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

28 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkét akként kell-e értelmezni, hogy azt alkalmazni kell valamely tagállamnak az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló illetékes hatósága által a közjog alapján indított gyermekvédelmi keresetre, amennyiben valamely másik tagállam bírósága joghatóságának megállapításához az szükséges, hogy a későbbiekben e másik tagállam valamely hatósága – saját belső joga értelmében és figyelemmel az esetlegesen eltérő ténybeli körülményekre – az első tagállamban indítottól eltérő eljárást indítson.

29 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy egyrészről a 2201/2003 rendelet 15. cikke a rendelet – szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben a joghatóságra vonatkozó szabályokat megállapító – II. fejezetének 2. szakaszában szerepel, másrészről pedig, hogy ez a cikk az ilyen ügyek érdemi tárgyalására joghatósággal rendelkező bíróságokként a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságokat kijelölő, az említett rendelet 8. cikkében szereplő általános joghatósági szabálytól eltérést biztosító különös joghatósági szabályt ír elő.

30 Figyelemmel a 2201/2003 rendelet II. fejezete 2. szakaszának rendszerére és abban a 15. cikk által elfoglalt helyre, meg kell állapítani, hogy e cikk tárgyi hatálya megegyezik az említett szakaszban előírt joghatósági szabályok összességének és különösen az említett rendelet 8. cikkének tárgyi hatályával (lásd ebben az értelemben: 2015. november 19-i P-ítélet C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 44. pont).

31 E tekintetben a 2201/2003 rendelet 1. cikkének (1) és (2) bekezdéséből ugyan az következik, hogy ezeket a joghatósági szabályokat az említett rendelet 2. cikkének 7. pontjában meghatározott szülői felelősség megállapításával, gyakorlásával, átruházásával, korlátozásával vagy megszüntetésével kapcsolatos „polgári ügyekre” kell alkalmazni.

32 A Bíróság azonban már több alkalommal megállapította, hogy a 2201/2003 rendeletben a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben előírt joghatósági szabályokat – e rendelet (5) preambulumbekezdése tükrében – akként kell értelmezni, hogy azokat alkalmazni kell a szülői felelősségre vonatkozó, gyermekvédelmi intézkedések elfogadásával kapcsolatos ügyekben, köztük azokban az esetekben, amikor ezek – valamely tagállam belső joga értelmében – a közjog hatálya alá tartozónak minősülnek (lásd ebben az értelemben: 2007. november 27-i C-ítélet, C-435/06, EU:C:2007:714, 34., 50. és 51. pont; 2009. április 2-i A-ítélet, C-523/07, EU:C:2009:225, 24. és 27–29. pont; 2012. április 26-i Health Service Executive ítélet C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 60. és 61. pont).

33 A fentiekből következik, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkét alkalmazni kell a valamely tagállam illetékes hatósága által a gyermekvédelem területén szülői felelősséggel kapcsolatos intézkedések elfogadásának tárgyában a közjog alapján indított keresettel kapcsolatban.

34 Ezután azt a kérdést illetően, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkét lehet-e alkalmazni abban az esetben, ha valamely másik tagállam bírósága joghatóságának megállapításához az szükséges, hogy a későbbiekben e tagállam valamely hatósága – saját joga értelmében és figyelemmel az esetlegesen eltérő ténybeli körülményekre – az első tagállamban indítottól eltérő eljárást indítson, meg kell állapítani, hogy e cikk (1) bekezdéséből következik, hogy a joghatóság ily módon való megállapításának az a feltétele, hogy a szóban forgó bírósághoz akár az ügyben részt vevő felek, akár ezen első tagállam illetékes bírósága kérelmet nyújtsanak be.

35 Ezzel szemben sem ebből a cikkből, sem a 2201/2003 rendelet más cikkeiből nem tűnik ki, hogy az ügyben részt vevő felek vagy a rendesen joghatósággal rendelkező bíróság által benyújtott ilyen kérelemre az előző pontban hivatkozottat kiegészítő eljárási feltétel vonatkozna.

36 Mindemellett, amennyiben valamely nemzeti eljárási szabályt – amely szerint egy másik tagállam bírósága joghatóságának megállapításához az szükséges, hogy a későbbiekben e tagállam valamely hatósága az első tagállamban indítottól eltérő eljárást indítson – csak azon határozatot követően lehet végrehajtani, amellyel a rendesen joghatósággal rendelkező bíróság a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján az ügy valamely másik tagállam bíróságához való áttételét kérte, valamint azon határozatot követően, amellyel ez a másik bíróság joghatóságát – ugyanezen cikk (5) bekezdése alapján – megállapította, nem tekinthető úgy, hogy e nemzeti eljárási szabály akadályozza e határozatok elfogadását.

37 Ezen túlmenően a 2201/2003 rendelet 15. cikkével nem ellentétes az, hogy a másik tagállam hatósága által indított eltérő eljárás adott esetben azt eredményezze, hogy e másik tagállam bírósága az azoktól különböző ténybeli körülményeket vesz figyelembe, mint amelyek az eredetileg joghatósággal rendelkező bíróság esetlegesen figyelembe vehetett. Éppen ellenkezőleg: ez a lehetőség benne rejlik az alkalmasabb bírósághoz való áttételnek ezzel a cikkel létrehozott mechanizmusába.

38 A fentiekben kifejtett indokok miatt az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkét akként kell értelmezni, hogy azt alkalmazni kell valamely tagállam illetékes hatósága által a közjog alapján, szülői felelősséggel kapcsolatos intézkedések elfogadása tárgyában indított, az

alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló gyermekvédelmi keresetre, amennyiben valamely másik tagállam bírósága joghatóságának megállapításához az szükséges, hogy a későbbiekben e másik tagállam valamely hatósága – saját belső joga értelmében és figyelemmel az esetlegesen eltérő ténybeli körülményekre – az első tagállamban indítottól eltérő eljárást indítson.

A harmadik, a negyedik és a hatodik kérdésről

39 Harmadik, negyedik és hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogyan kell értelmezni és összehangolni a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdésében említett, „alkalmasabb” bíróság és a „gyermek mindenekfelett álló érdeke” kifejezést.

40 A 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy valamely tagállamnak az ügy érdemét illetően joghatósággal rendelkező bíróságai kérhetik ezen ügynek vagy az ügy meghatározott részének egy olyan másik tagállam bíróságához való áttételét, amely tagállamhoz a gyermeket különös kötelék fűzi, amennyiben úgy ítélik meg, hogy ez a bíróság alkalmasabb annak tárgyalására, továbbá amennyiben ez megfelel a gyermek mindenekfelett álló érdekének.

41 Mivel az „alkalmasabb” bíróság és a „gyermek mindenekfelett álló érdeke” e rendelkezés értelmében vett fogalmát nem határozza meg a 2201/2003 rendelet egyetlen másik rendelkezése sem, ezeket annak a kontextusnak, amelybe illeszkednek, valamint az említett rendelettel elérni kívánt célkitűzéseknek a figyelembevételével kell értelmezni.

42 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy a 2201/2003 rendelet (12) preambulumbekezdéséből következik, hogy a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság vonatkozásában e rendeletben megállapított szabályokat a gyermek mindenekfelett álló érdekének figyelembevételével alakítják ki.

43 Az a követelmény, amely szerint valamely ügy másik tagállam bíróságához való áttételének a gyermek mindenekfelett álló érdekének kell megfelelnie, azon vezérelv kifejeződését képezi – amint azt a főtanácsnok indítványának 70. pontjában lényegében megállapította –, amely egyfelől a jogalkotót e rendelet megalkotása során vezérelte, és amelynek másfelől a rendelet hatálya alá tartozó, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben való végrehajtását alakítania kell (lásd ebben az értelemben: 2008. július 11-i Rinau-ítélet, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51. pont; 2014. október 1-jei E.-ítélet, C-436/13, EU:C:2014:2246, 45. pont; 2014. november 12-i L-ítélet, C-656/13, EU:C:2014:2364, 48. pont).

44 E tekintetben azt is meg kell állapítani, hogy a gyermek mindenekfelett álló érdeke 2201/2003 rendelettel összefüggésben való figyelembevételének célja – amint az e rendelet (33) preambulumbekezdéséből kitűnik – a gyermek alapvető jogai tiszteletben tartásának biztosítása (lásd ebben az értelemben: 2009. december 23-i Detiček-ítélet, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 53–55. pont; 2010. október 5-i McB.-ítélet, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 60. pont).

45 A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a 2201/2003 rendelettel létrehozott joghatósági szabályok végrehajtása során a gyermek mindenekfelett álló érdeke figyelembevételének biztosítása céljából az uniós jogalkotó – amint az e rendelet (12) preambulumbekezdéséből kitűnik – a szoros kapcsolat kritériumát alkalmazta.

46 E kritérium értelmében a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a tagállamok bíróságainak joghatóságát – a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében – főszabály szerint a gyermeknek a bírósághoz forduláskor fennálló szokásos tartózkodási helye határozza meg.

47 A 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése azonban lehetővé teszi egy adott ügynek a rendesen joghatósággal rendelkező bíróság szerintitől eltérő tagállami bírósághoz való áttételét, azzal, hogy – amint ez a rendelet (13) preambulumbekezdéséből kitűnik – ennek az áttételnek egyrészről különös feltételeknek kell megfelelnie, másrészről pedig hogy arra csak kivételes esetekben kerülhet sor.

48 Ily módon a valamely másik tagállam bíróságához való áttételre vonatkozóan a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdésében előírt szabály az említett rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében szereplő általános joghatósági szabályhoz képest különös és eltérést engedő joghatósági szabályt képez, így azt megszorítóan kell értelmezni (lásd analógia útján: 2009. december 23-i Detiček-ítélet, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 38. pont; 2015. október 21-i Gogova-ítélet, C-215/15, EU:C:2015:710, 41. pont).

49 Ebben a kontextusban a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy valamely tagállamnak egy adott ügy tárgyalására rendesen joghatósággal rendelkező bíróságának ahhoz, hogy az ügy valamely másik tagállam bíróságához való áttételét kérhesse, meg kell döntenie az e rendeletből eredő saját joghatóságának fenntartásával kapcsolatos erőteljes vélelmet, amint arra a főtanácsnok indítványának 90. pontjában rámutatott.

50 Közelebbről: emlékeztetni kell arra elsősorban, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében egy tagállam bírósága a szülői felelősségre vonatkozó valamely ügyet kizárólag azon tagállam bíróságához tehet át, amelyhez az érintett gyermeket „különös kötelék” fűzi.

51 Egy adott ügyben e kötelék fennállásának megállapítása céljából a 2201/2003 rendelet 15. cikke (3) bekezdésének a)–e) pontjában kimerítő jelleggel felsorolt elemekre kell hivatkozni. Ebből következik, hogy az áttételi mechanizmusból eleve ki vannak zárva azok az ügyek, amelyekből ezek az elemek hiányoznak.

52 Márpedig meg kell állapítani, hogy mindezen elemek – ha nem is kifejezetten, de legalábbis lényegében – az ügyben érintett gyermek és egy másik, az e rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján az ügy tárgyalására joghatósággal rendelkező bíróság szerintitől eltérő tagállam közötti közelséget támasztják alá.

53 Az első két elem ugyanis akár a rendesen joghatósággal rendelkező bírósághoz fordulást megelőzően, akár azt követően az érintett gyermek által a szóban forgó tagállamban megszerzett tartózkodási helyre vonatkozik. A harmadik elem e gyermek állampolgárságával kapcsolatos. A negyedik elem a releváns jogvitákban a gyermek vagyonából vezeti le az említett gyermeknek a szóban forgó másik tagállammal fennálló szoros kapcsolatát. Végezetül az ötödik elem a gyermeknek a hozzátartozóin keresztül egy adott tagállammal fennálló szoros kapcsolatán alapul.

54 Az említett elemek jellegére tekintettel meg kell állapítani, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének egy adott ügyre való alkalmazása során a joghatósággal rendelkező bíróságnak az e rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében a bíróságot az érintett gyermekhez fűző „általános” szoros kapcsolat jelentőségét és intenzitását kell összehasonlítania az említett rendelet 15. cikkének (3) bekezdésében szereplő egy vagy több elemmel alátámasztott, valamint a szóban forgó ügyben a gyermek és bizonyos másik tagállamok között fennálló „különös” szoros kapcsolat jelentőségével és intenzitásával.

55 Mindemellett a gyermek és egy másik tagállam között fennálló, az ügy körülményeire tekintettel releváns különös kötelék fennállása egyébként önmagában nem prejudikálja szükségszerűen azt a kérdést, hogy e másik tagállam bírósága a joghatósággal rendelkező bíróságnál alkalmasabb-e az ügy tárgyalására, sem pedig – igenlő válasz esetén –, hogy az ügy ezen utóbbi bírósághoz való áttétele megfelel-e a gyermek mindenekfelett álló érdekének.

56 Ennélfogva másodsorban annak meghatározása is a joghatósággal rendelkező bíróság feladata, hogy abban a másik tagállamban, amelyhez az érintett gyermeket különös kötelék fűzi létezik-e olyan bíróság, amely alkalmasabb az ügy tárgyalására.

57 A joghatósággal rendelkező bíróságnak e célból azt kell meghatároznia, hogy a gyermekkel kapcsolatos döntés meghozatala tekintetében az ügynek ehhez a másik bírósághoz való áttétele tényleges és konkrét hozzáadott értékkel bírhat-e ahhoz képest, ha az ügyet magánál tartja. Ezzel összefüggésben figyelembe veheti – egyéb tényezők mellett – a másik tagállamnak az ügy elbírálásához szükséges bizonyításfelvételre alkalmazandókhoz hasonló eljárási szabályait. Ezzel szemben a joghatósággal rendelkező bíróságnak ezen értékelés keretében nem kell figyelembe vennie e másik tagállam azon anyagi jogát, amelyet ezen utóbbi tagállam bíróságának esetlegesen alkalmaznia kell, ha az ügyet átteszik hozzá. Ennek figyelembevétele ugyanis ellentétes lenne a tagállamok közötti kölcsönös bizalomnak, valamint a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének a 2201/2003 rendelet alapjául szolgáló elvével (lásd ebben az értelemben: 2009. december 23-i Detiček-ítélet, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 45. pont; 2010. július 15-i Purrucker-ítélet, C-256/09, EU:C:2010:437, 70. és 71. pont).

58 Végül harmadsorban az a követelmény, amely szerint az áttételnek meg kell felelnie a gyermek mindenekfelett álló érdekének, azt vonja maga után, hogy a joghatósággal rendelkező bíróságnak az ügy konkrét körülményeire figyelemmel meg kell bizonyosodnia arról, hogy az ügynek egy másik tagállam bíróságához való, előirányzott áttétele esetén nem áll fenn az érintett gyermek helyzetére gyakorolt hátrányos hatás kockázata.

59 E célból a joghatósággal rendelkező bíróságnak értékelnie kell az ügyben érintett gyermek érzelmi, családi és társadalmi kapcsolataira, illetve vagyoni helyzetére nézve az ilyen áttétel révén esetlegesen gyakorolt kedvezőtlen hatást.

60 Ezzel összefüggésben a joghatósággal rendelkező bíróság a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése alapján úgy is dönthet, hogy nem az egész ügynek, hanem csak egy konkrét részének az áttételét kéri, ha az ügy körülményei ezt indokolttá teszik. Ezt a lehetőséget különösen akkor lehet fontolóra venni, ha a valamely másik tagállammal fennálló szoros kapcsolat nem közvetlenül a gyermekre mint olyanra, hanem – a 2201/2003 rendelet 15. cikke (3) bekezdésének d) pontjában szereplő okból – a szülői felelősség valamely jogosultjára vonatkozik.

61 A fentiekben kifejtett indokok miatt a harmadik, a negyedik és a hatodik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:

– annak felmérése érdekében, hogy egy másik olyan tagállam bírósága, amely tagállamhoz a gyermeket különös kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy tárgyalására, a joghatósággal rendelkező bíróságnak arról kell megbizonyosodnia, hogy az ügynek egy ilyen bírósághoz való áttétele – tekintettel többek között az említett másik tagállamban alkalmazandó eljárási szabályokra – tényleges és konkrét hozzáadott értékkel bírhat az ügy vizsgálata szempontjából;

– annak felmérése érdekében, hogy ez az áttétel megfelel a gyermek mindenekfelett álló érdekének, a joghatósággal rendelkező bíróságnak többek között arról kell megbizonyosodnia, hogy az említett áttétel esetén nem áll fenn a gyermek helyzetére nézve gyakorolt hátrányos hatás kockázata.

A második és az ötödik kérdésről

62 Második és ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését akként kell-e értelmezni, hogy e rendelkezésnek a szülői felelősséggel kapcsolatos adott ügyben való végrehajtása során valamely tagállam joghatósággal

rendelkező bíróságának figyelembe kell vennie ezen ügynek egy másik tagállam bíróságához való esetleges áttétele által az érintett személyek szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt hatást vagy azt az okot, amely miatt a szóban forgó gyermek anyja a bírósághoz fordulást megelőzően élt ezzel a joggal.

63 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy – amint azt a jelen ítélet 42. pontjában a Bíróság kifejtette – a szülői felelősségre vonatkozó ügyek vonatkozásában az e rendeletben előírt többi joghatósági szabályhoz hasonlóan a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdésében előírt szabályt a gyermek mindenekfelett álló érdekének figyelembevételével alakították ki, valamint hogy egy adott ügyben az a kérdés, hogy az ügy áttétele megfelel-e ennek a mindenekfelett álló érdeknek – a jelen ítélet 58. pontjában kifejtetteknek megfelelően – többek között annak vizsgálatát vonja maga után, hogy az ilyen áttétel esetén nem áll fenn az érintett gyermek helyzetére nézve gyakorolt hátrányos hatás kockázata.

64 Ebből következik, hogy az ügy lehetséges áttétele által az érintett gyermek szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt hátrányos hatás kockázata azon tényezők közé tartozik, amelyeket a 2201/2003 rendelet 15. cikke (1) bekezdésének végrehajtása során figyelembe kell venni.

65 Ezzel szemben az ügyben esetlegesen érintett más személyekkel kapcsolatos megfontolásokat – főszabály szerint – csak akkor kell figyelembe venni, ha azok szintén relevánsak a gyermekkel kapcsolatban fennálló, említett kockázat értékeléséhez.

66 Következésképpen a joghatósággal rendelkező bíróság az ilyen áttétel által a más érintett személyeknek – köztük a gyermek anyjának – a szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt esetleges hatást csak akkor veheti figyelembe, ha ez nem hat vissza hátrányosan e gyermek helyzetére. Ugyanez érvényes arra az okra, amely miatt a gyermek anyja – a joghatósággal rendelkező bírósághoz fordulást megelőzően – élt a szabad mozgáshoz való jogával.

67 Ebből következik, hogy a második és az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy e rendelkezésnek a szülői felelősséggel kapcsolatos adott ügyben való végrehajtása során valamely tagállam joghatósággal rendelkező bírósága nem veheti figyelembe sem az ezen ügynek egy másik tagállam bíróságához való esetleges áttétele által a szóban forgó gyermektől eltérő, érintett személyek szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt hatást, sem pedig azt az okot, amely miatt e gyermek anyja a bírósághoz fordulást megelőzően élt ezzel a joggal, hacsak e megfontolások nem hatnak vissza hátrányosan e gyermek helyzetére.

A költségekről

68 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 15. cikkét akként kell értelmezni, hogy azt alkalmazni kell valamely tagállam illetékes hatósága által a közjog alapján, szülői felelősséggel kapcsolatos intézkedések elfogadása tárgyában indított, az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló gyermekvédelmi keresetre, amennyiben valamely másik tagállam bírósága joghatóságának megállapításához az

szükséges, hogy a későbbiekben e másik tagállam valamely hatósága – saját belső joga értelmében és figyelemmel az esetlegesen eltérő ténybeli körülményekre – az első tagállamban indítottól eltérő eljárást indítson.

2) **A 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:**

– **annak felmérése érdekében, hogy egy másik olyan tagállam bírósága, amely tagállamhoz a gyermeket különös kötelék fűzi, alkalmasabb az ügy tárgyalására, a joghatósággal rendelkező bíróságnak arról kell megbizonyosodnia, hogy az ügynek egy ilyen bírósághoz való áttétele – tekintettel többek között az említett másik tagállamban alkalmazandó eljárási szabályokra – tényleges és konkrét hozzáadott értékkel bírhat az ügy vizsgálata szempontjából;**

– **annak felmérése érdekében, hogy ez az áttétel megfelel a gyermek mindenekfelett álló érdekének, a joghatósággal rendelkező bíróságnak többek között arról kell megbizonyosodnia, hogy az említett áttétel esetén nem áll fenn a gyermek helyzetére nézve gyakorolt hátrányos hatás kockázata.**

3) **A 2201/2003 rendelet 15. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy e rendelkezésnek a szülői felelősséggel kapcsolatos adott ügyben való végrehajtása során valamely tagállam joghatósággal rendelkező bírósága nem veheti figyelembe sem az ezen ügynek egy másik tagállam bíróságához való esetleges áttétele által a szóban forgó gyermektől eltérő, érintett személyek szabad mozgáshoz való jogára gyakorolt hatást, sem pedig azt az okot, amely miatt e gyermek anyja a bírósághoz fordulást megelőzően élt ezzel a joggal, hacsak e megfontolások nem hatnak vissza hátrányosan e gyermek helyzetére.**

Aláírások